

України. Це відсутність патріотизму, національної гідності й національної самосвідомості, що викликане «невірним вихованням партією народу до війни». Більше того, Довженко вважав, що саме «хибне виховання є основним чинником зрадництва і запродавства». Ця стрічка була викликом, прямою на білій сорочці радянського патріотизму, тому цю стрічку заборонили показувати на довгі роки. Але, з огляду на події 2014 року (коли почалася революція на Майдані Незалежності у Києві, потім втрата територій у Криму, далі антитерористична операція на сході країни, з багатьма фактами зрадництва на всіх рівнях влади, поразки та байдужість, бездіяльність великої кількості населення до всього, що робилося на початку цих історичних подій), можна зробити висновки, що історія повторюється, а причини – одні й ті самі. Доцільним буде використання відомого вислову «Історія нічому не вчить, але вона карає тих, хто її не знає».

Різномісний аналіз історичних та історико-педагогічних джерел дозволив виділити основні тенденції розвитку ідей патріотизму у педагогічній теорії та практиці. Патріотизм має конкретно-історичний характер. Темі любові до рідної землі та захисту рідних від ворогів з давніх часів приділялося багато уваги. Ідея патріотизму посідає важливе місце у вітчизняних наукових дослідників, істориків і державних діячів.

Для розбудови вільної, незалежної України необхідно якомога ширше спиратися на історичний досвід та враховувати повчальні уроки минулого. Використання набутого у минулому досвіду забезпечить вибір найбільш досконалих моделей системи патріотичного виховання у сучасній державі.

Отже, сучасне виховання молоді повинно базуватися на патріотичному баченні власної історії, суспільно-політичних подій, мати за основу національну ідею, яка на сучасному етапі розвитку держави набула концептуального рівня. Тільки народ, який усвідомлює себе як єдину націю та об'єднаний ідеєю патріотизму зможе вистояти у тяжких умовах і вибороти собі право на краще життя.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо вивчення сучасної системи патріотичного виховання в Україні та вивчення досвіду патріотичного виховання в інших країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків: Т.1 / Г. Ващенко. – Полтава : Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.
2. Вугрич В. П. До питання про природу і сутність патріотизму / В. П. Вугрич // Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали звітної науково-практичної конференції – К., 1999. – С. 8–12.
3. Духнович О. Народна педагогіка. Твори: В 4 т. / О. Духнович. – Братислава – Пряшів, 1967–1989. – Т.2.– 735 с.
4. Лихачев Д. С. Великое наследие. Классические произведения литературы Древней Руси / Д. С. Лихачёв. – М. : Наука. – 1970. – 180 с.
5. Лихачев Д. С. Заметки и наблюдения. Из записных книжек разных лет / Д. С. Лихачев. – М. : Советский писатель. – 1989. – 608 с.
6. Памятники литературы Древней Руси. Начало русской литературы XI – начало XII в. : [Сб. текстов] / Под ред. Л. А. Дмитриева, Д. С. Лихачёва. – М. : Художественная литература, 1978. – 464 с.
7. Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік / ред. О. Прицака; пер. з лат. М. С. Трофимука [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>
8. Платон. Сочинения / пер. с древнегреч. В 3 т. Т. 3. Ч. 2 / Платон ; [под общ. ред.: А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса]; АН СССР, Ин-т философии. – М. : Мысль, 1972. – 678 с.
9. Русова С. Нова школа / С. Русова // Світло. – 1914. – № 7–8. – С. 3–16.
10. Ушинский К. Д. О народности в общественном воспитании / К. Д. Ушинский // Избр. пед. соч.: в 2-х т. – М. : Педагогика, 1974. – Т.1. – С. 253–261.

УДК 373.3/5.018.32.011.3–052:37.015.31:173

Канішевська Л. В.

доктор педагогічних наук, професор,
Інститут проблем виховання НАПН України

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

У статті визначено специфіку формування цінностей сімейного життя у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів; розглянуто групи чинників, які безпосередньо впливають на цей процес.

Ключові слова: цінності сімейного життя, специфіка формування цінностей сімейного життя, старшокласники, загальноосвітні школи-інтернати.

Канишевская Л. В. Специфика формирования ценностей семейной жизни у старшеклассников общеобразовательных школ-интернатов. В статье определена специфика формирования ценностей семейной жизни у старшеклассников общеобразовательных школ-интернатов; рассматриваются группы факторов, непосредственно влияющие на данный процесс.

Ключевые слова: ценности семейной жизни, специфика формирования ценностей семейной жизни, старшеклассники, общеобразовательные школы-интернаты.

Kanishavska L. V. The specificity of comprehensive boarding school senior pupils' family values formation. The article defines the specificity of comprehensive boarding school senior pupils' family values formation; the groups of factors that directly affect the mentioned process are observed.

Key words: *family values, the specificity of family values formation, senior pupils, comprehensive boarding schools.*

На сучасному етапі соціального розвитку в умовах культурної глобалізації, відкритості суспільства відбуваються значні зміни в різних формах життєдіяльності людини, які істотним чином стосуються й сфери сімейних відносин, цінностей сімейного життя.

Особливої актуальності набуває проблема формування цінностей сімейного життя вихованців інтернатних закладів. Слід зазначити, що більшість вихованців шкіл-інтернатів позбавлені найважливішого інституту соціалізації – сім'ї. У дітей, які виховуються у закладах інтернатного типу, або повністю відсутня можливість засвоєння соціального досвіду батьків, або цей досвід має негативний асоціальний характер.

За таких обставин особливої актуальності набуває проблема формування в молоді цінностей сімейного життя – світоглядних уявлень і моральних настановлень, які засновані на традиційному розумінні інституту сім'ї, відносин людей в сім'ї, відповідальної шлюбної та сімейної поведінки індивіда, що забезпечують культурне та демографічне відтворення українського суспільства.

Різні аспекти підготовки молоді до сімейного життя відображено в працях О. Кікенеджі, В. Кравця, Т. Кравченко, В. Постового, О. Хромової та інших.

Проблема підготовки старшокласників до сімейного життя стала предметом наукових розвідок О. Зрїтневої, А. Прихожан, Н. Толстих, Р. Уленгової, Г. О. Кізь, Г. Хархан та інших. Однак поза увагою науковців залишився такий аспект, як формування цінностей сімейного життя вихованців інтернатних закладів.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена суперечностями між:

– суспільною значущістю проблеми формування цінностей сімейного життя у вихованців інтернатних закладів та неефективною організацією цього процесу;

– вагомими виховними можливостями позаурочної діяльності шкіл-інтернатів щодо формування цінностей сімейного життя старшокласників шкіл-інтернатів та недостатністю методичного забезпечення цього процесу.

Мета статті – визначити специфіку формування цінностей сімейного життя у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Розглянемо особливості раннього юнацького віку у контексті досліджуваної проблеми.

Основним новоутворенням раннього юнацького віку є почуття дорослості. Дорослість виявляється в романтичних відносинах з однолітками іншої статі. Тут має місце не стільки факт симпатії, скільки форма відносин, що засвоєні від дорослих (побачення, розваги).

Однією з головних тенденцій підліткового та раннього юнацького віку є переорієнтація спілкування на однолітків. Це пояснюється, по-перше, тим, що спілкування з однолітками – це важливий специфічний канал інформації, за яким підлітки та юнаки пізнають багато речей, які з тих чи інших причин їм не повідомляють дорослі. По-друге, це специфічний вид міжособистісних стосунків, у процесі якого підлітки та юнаки виробляють необхідні навички соціальної взаємодії, уміння підкорятися колективу та, водночас, відстоювати власні права, співвідносять власні інтереси із суспільними. Змагальність у групових відносинах, якої немає у відносинах із дорослими, також слугує цінною життєвою школою. По-третє, це специфічний вид емоційного контакту; створення групової приналежності, солідарності, товариської взаємодопомоги, що не тільки полегшує старшокласникам автономізацію від дорослих, але й дає їм надзвичайно важливе почуття емоційного благополуччя та стійкості [4, с. 94].

Для юнацтва є характерною спрямованість у майбутнє, підвищена вимогливість до людей, потреба самовизначення, необхідність розібратися у собі та оточуючому світі; серед мотивів діяльності головними є: почуття обов'язку та гідності, бурхливе напруження та нестриманість у виявленні почуттів, серед яких провідне місце посідає дружба, любов. У період ранньої юності активно формуються моральні ідеали, підвищується інтерес до моральних проблем, людських якостей, норм поведінки, взаємовідносин з представниками протилежної статі.

Дорослішання супроводжується потребою розібратися в собі, відбувається формування власних поглядів та відносин і разом з тим підвищується незалежність від оцінок батьків і вчителів. У ранньому юнацькому віці зберігається провідна роль у відносинах зі світом дорослих, але самі ці відносини у провідній своїй функції набувають якісних особливостей:

а) відносини зі світом дорослих починають проявлятися через об'єктивні соціальні відносини;

б) це відбувається на основі репрезентації та переусвідомлення життєвого шляху особистості, її минулого, теперішнього, майбутнього [4, с. 77].

Аналізуючи особливості раннього юнацького віку, необхідно зазначити, що в цей період особливо вираженою є індивідуальна мінливість емоційної поведінки. Емоційні реакції та поведінка юнаків не можуть бути пояснені лише гормональними зрушеннями, вони залежать також від соціальних чинників та умов виховання, причому індивідуально-типологічні відмінності превалюють над віковими.

На думку М. Боришевського [1], О. Кізь [3], Т. Титаренко [8] та інших, саме в перехідний період від підліткового до юнацького віку інтенсивно розвивається сприймання себе як людини певної статі, яка має специфічні потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, ставлення до представників протилежної статі, форми сексуальної поведінки. Статеворольова ідентичність утворює одну з важливих частин Я-образу людини в підлітковому віці, проте вона не залишається сталою, назавжди укоріненою особливістю особистості надалі.

Якщо статево дозрівання починається в підлітковому віці, то в юнацькому розвитку вторинних статевих ознак вже, зазвичай, стабілізується. Тому середовище старших школярів – ці і майже зрілі (за фізичними даними) молоді чоловіки та жінки, і зовсім ще діти. Відставання від ровесників у тілесному розвитку старшими учнями сприймається надзвичайно болісно: якщо молодший підліток орієнтується в образі сексуально привабливого Я на субкультуру однолітків, то старший – на еталони дорослої сексуальності. Отже, статеворольова соціалізація старшокласників тісно вплетена в загальний процес розвитку їх особистості [3, с. 35–36].

Аналіз наукової літератури свідчить, що ранній юнацький вік є сенситивним для формування цінностей сімейного життя, оскільки: є вирішальним етапом становлення світогляду; характеризується активним привласненням суспільних норм і функцій, можливістю їхнього якісного усвідомлення, статеворольовим самовизначенням, оволодінням соціальними ролями, тобто юнак формується як суспільний суб'єкт; основним новоутворенням раннього юнацького віку є почуття дорослості.

Незважаючи на сенситивність указанного вище віку щодо формування цінностей сімейного життя, слід підкреслити, що досліджувані нами старшокласники є вихованцями загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Загальноосвітня школа-інтернат покликана здійснювати спеціально організовану навчально-виховну роботу з формування цінностей сімейного життя у старшокласників. Значні можливості щодо цього має позаурочна діяльність.

По-перше, певні можливості щодо формування цінностей сімейного життя має використання потенціалу навчальних предметів і позаурочної діяльності, які мають бути спрямовані не тільки на формування когнітивної складової феномена «цінності сімейного життя», а й на створення простору щодо формування емоційно-ціннісної та поведінково-діяльнісної складових цього феномену у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

По-друге, за рахунок позаурочного часу стає можливим більш тривале контактування вихованців з педагогом, завдяки чому з'являється можливість для спостережень за учнями в різних умовах і формах діяльності, наповнення їхнього життя моральним змістом; здійснення цілеспрямованої роботи з формування цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів; своєчасної діагностики і корекції сформованості цінностей сімейного життя у зазначеній категорії учнів.

По-третє, потенціал позаурочної діяльності щодо формування цінностей сімейного життя в названого вище контингенту учнів передбачає залучення старшокласників шкіл-інтернатів до різних видів, (навчально-пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, комунікативної) діяльності, спрямованої на формування цінностей сімейного життя.

Отже, загальноосвітні школи-інтернати мають певні можливості для формування цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів, які потрібно використовувати.

Слід зазначити, що у дітей, які виховуються у закладах інтернатного типу, або повністю відсутня можливість засвоєння соціального досвіду батьків, або цей досвід має негативний асоціальний характер.

Значна кількість вихованців шкіл-інтернатів є соціальними сиротами.

Сьогодні загальна кількість дітей-сиріт у державних закладах освіти не перевищує 5–10 % [6, с. 50].

До шкіл-інтернатів учні потрапляють із різних причин: частина цих дітей від народження виховувалась у суспільних закладах, що зумовлює їх сенсорну, емоційну, материнську, когнітивну, психологічну, соціальну депривації [2, с. 58].

Неоднозначно, суперечливо позначаються на формуванні цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів особливості організації життєдіяльності вихованців шкіл-інтернатів, а саме:

- постійне знаходження вихованців в умовах колективу та вимушена адаптація до великої кількості однолітків, що виявляється в підвищеній збудливості, емоційній напрузі, тривожності та підсилює агресію учня; відсутність вільного приміщення, де б він міг побути наодинці, відпочити від оточуючих його дорослих і однолітків [2, с. 66];

- жорстка регламентація поведінки учня, що значно знижує рівень самостійності, відповідальності вихованців, мінімізують можливість рефлексії, сприяють емоційному напруженню дитини;

- часта зміна вихователів і персоналу інтернатних закладів з різними програмами виховання. Відсутність безумовного прийняття дитини, необхідність постійно пристосовуватися можуть стати причиною появи таких негативних явищ, як пасивне ставлення дитини до життя, зростання конформізму (схильності уникати прийняття самостійних рішень), несформованості соціально значущих цінностей та орієнтирів [5, с. 114];

- зниження інтимності та довірливості у спілкуванні; емоційна спрощеність спілкування; дефіцит можливості встановлення міцних і довготривалих взаємовідносин дитини із визначеним дорослим [5, с. 114];

- превалювання авторитарної педагогіки. Часто педагог стає суб'єктом, який визначає мету та шлях розвитку вихованця, а вихованець – об'єктом, який слідує цим шляхом, що значно гальмує його самостійність; відсутність індивідуального підходу до учнів; надмірна опіка й покроковий контроль.

- формалізм у виховній роботі: «педагогіка заходів»; відсутність індивідуального підходу до дитини, гіперопіка вихованців тощо;

- недостатня психолого-педагогічна підготовка вихователів [2, с. 97];

- переважна регламентація на групову, а не на індивідуальну спрямованість виховних впливів [5, с. 114];

– недоліки програм виховання і навчання, які не компенсують «дефектів, спричинених відсутністю сім'ї» [5, с. 214–215];

– життя в інтернатному закладі значно звужує діапазон статевих ролей, не створює засад для первинного самоотождентифікації з особою тотожної статі, внаслідок чого виникають труднощі на шляху набуття гендерної ідентичності, які проявляються у сплутуванні ролей, особливо сімейних [3, с. 39].

Отже, перераховані вище особливості організації життєдіяльності вихованців шкіл-інтернатів значно ускладнює формування цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів.

У сучасних школах-інтернатах зосереджено специфічний контингент вихованців.

На підставі власних досліджень, а також досліджень І. Дубровіної, О. Кізь, А. Полянничко, В. Прихожан, М. Толстих, В. Юницького та інших можна визначити специфічні риси старшокласників шкіл-інтернатів, які ускладнюють процес формування цінностей сімейного життя.

Дослідник В. Юницький [9], вивчаючи психологічні особливості дітей, які втратили батьків, зокрема емоції горя, зазначає, що деривація реального сімейного спілкування, що наступила внаслідок смерті дорослих (дорослого), викладає не лише комплекс тривалої особистісної тривожності, особливого психічного навантаження, але й надає дитині особливого соціально-духовного статусу – «той, хто втратив». Відсутність звичайного емоційного оточення актуалізує відчуття страху, самотності, дозволяє домінувати емоціям горя та розпачу. Дитина прагне всіляко їх мінімізувати, припинити, перервати, але це лише загострює негативність впливу [8, с. 88–90].

У дітей, які виховуються в інтернатних закладах, відсутнє засвоєння позитивного соціального досвіду батьків; сім'ї, яка опосередковує передачу дитині соціально-історичного досвіду, і насамперед, досвіду емоційно ділових взаємин між людьми. Це призводить до того, що дитина не засвоює найбільш фундаментальні базові цінності, поведінкові стереотипи, «...у неї інакше формується інтимна сфера психіки» [6, с. 52].

Дослідник М. Юрга зазначає, що режим депривованого розвитку порушує статеву стереотипізацію образу «Я» у вихованок інтернатного закладу. Дівчата ідентифікуються насамперед зі своїми емоційно депривованими подругами, а образ матері, жінки, господині, старшої порадиці тощо у них залишається убогим та однобічним, запозиченим зі ЗМІ, з досвіду спілкування з персоналом дитячого закладу. Важливою детермінантою дослідник вважає деривацію певних потреб, що вміщуються у визначенні «голод за сімейною любов'ю». Тривале перебування дитини із собою та собі подібними загострює проблему напруженості, негативно позначається на самосвідомості, на психічній захищеності [10, с. 713–718].

Специфічною особливістю контингенту старшокласників інтернатних закладів є збіднення основних джерел соціалізації: відсутність можливості засвоєння позитивного соціального досвіду батьків або засвоєння негативного асоціального батьківського досвіду; формування уявлень про соціальну роль сироти; феномен сирітства, «втрата базової довіри до світу», що проявляється в агресивності, підозрілості, нездатності до автономного життя.

Отже, специфіка контингенту вихованців інтернатних закладів суттєво ускладнює процес формування цінностей сімейного життя у старшокласників.

Таким чином, дослідження специфіки формування цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів вимагає врахування двох груп чинників, які значно впливають на цей процес.

Так, до першої групи чинників відносять такі: потенціал позаурочної діяльності шкіл-інтернатів у контексті досліджуваної проблеми; сенситивність молодшого юнацького віку щодо формування цінностей сімейного життя (становлення світогляду; активне привласнення суспільних норм і функцій, статевої ролі, самовизначення, оволодіння основними соціальними ролями, почуття дорослості, формування моральних ідеалів, підвищення інтересу до моральних проблем, людських якостей, норм поведінки; формування взаємовідносин з представниками протилежної статі; пошук особистісної ідентичності; підвищення самоконтролю та саморегуляції).

Друга група чинників значно ускладнює процес формування цінностей сімейного життя у старшокласників шкіл-інтернатів: особливості організації життєдіяльності названого вище контингенту дітей (постійне знаходження вихованців в умовах колективу, вимушена адаптація до великої кількості однолітків; жорстка регламентація поведінки учня; часта зміна вихователів і персоналу інтернатних закладів з різними програмами виховання; зниження інтимності та довірливості у спілкуванні; переважна регламентація на групову, а не на індивідуальну спрямованість виховних впливів; звуження діапазону статевих ролей; превалювання авторитарної педагогіки тощо); соціальне сирітство; специфіка контингенту учнів раннього юнацького віку (наявність деприваційного синдрому, відсутність засвоєння соціального досвіду батьків або засвоєння негативного асоціального батьківського досвіду; труднощі у спілкуванні з оточуючими людьми; недовірливість, емоційна нестриманість, порушення статевої стереотипізації образу «Я»; формування уявлень про роль «сироти»; орієнтація поведінки на покрововий контроль із боку педагогів тощо).

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблеми. Наше подальше дослідження буде спрямовано на обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов формування цінностей сімейного життя у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боришевський М. Й. Виховання у дітей статевої самосвідомості / М. Й. Боришевський // Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 19–27

2. Канишевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності / Канишевська Любов Вікторівна : [монографія]. – К. : ХмЦНП, 2011. – 368 с.
3. Кізь О. Б. Формування психологічної готовності вихованців інтернатних закладів до створення сім'ї : дис. ... канд. психол. наук : спец. : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Кізь Оксана Богданівна. – Тернопіль, 2003. – 346 с.
4. Кон И. С. Психология старшекласника [Електронний ресурс]. / И. С. Кон. – Режим доступа : <http://www.koob.ru/kon//psychologia-ranney-yunosti>.
5. Палиева Н. А. Воспитание и личностное развитие детей-сирот в условиях альтернативных форм жизнеустройства : дис. ... д-ра. пед. наук : спец. : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Палиева Надежда Андреевна. – Ставрополь, 2008. – 360 с.
6. Поляничко А. О. Подолання соціальної депривації дітей-сиріт в умовах загальноосвітньої школи-інтернату : дис. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Поляничко Анжеліка Олександрівна. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – 268 с.
7. Симонова М. А. Формирование коммуникативных умений у детей-сирот 5–7 лет в условиях интернатного учреждения : дис. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Симонова Мария Александровна. – Волгоград, 2006. – 169 с.
8. Титаренко Т. М. Я – знакомый и незнакомый / Т. М. Титаренко. – К., 1991. – 204 с.
9. Юницкий В. А. Психологические особенности детей, потерявших родителей: дис. ... канд. психол. наук : спец. : 19.00.07 «Возрастная и педагогическая психология» / Юницкий В. А. – М., 1992. – 172 с.
10. Yurga M. Z baan nad rozwojem osobowosci dorastayacych wychowanek panstwowych domow dzicka / Yurga M. // Psychologia wychowancsa, 1975, nr. 5. – S. 713–718.

УДК 37.034

Мельнікова Л. О.

директор комунального закладу
«Спеціальний навчально-виховний комплекс
I-II ступенів № 2» Харківської обласної ради,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

У роботі висвітлено питання морально-етичного виховання підлітків з порушенням інтелекту під час волонтерського руху в межах спеціального навчально-виховного комплексу.

Ключові слова: волонтерський рух, підліток з порушенням інтелекту, морально-етичне виховання.

Мельнікова Л. О. Морально-етичное воспитание подростков с нарушением интеллекта в процессе волонтерского движения. В данной работе рассматривается проблема морально-этического воспитания подростков с нарушением интеллекта во время волонтерского движения в пределах специального учебно-воспитательного комплекса.

Ключевые слова: волонтерское движение, подросток с нарушением интеллекта, морально-этическое воспитание.

Melnikova L. Moral and ethical education of adolescents with intellectual disabilities. The question of moral and ethical education of teenagers with violation of intellect is reflected in this work. The education during the volunteer motion within the limits of the special educational complex is reviewed.

Key words: volunteer motion, teenager with violation of intellect, moral and ethical education.

Виклики сьогодення, демократичні та гуманістичні тенденції розвитку українського суспільства зумовили істотні зміни освітньо-виховних пріоритетів, цінностей і напрямів розвитку учнів з особливими потребами. На систему виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку покладаються нові завдання – оновлення соціальних пріоритетів, формування нових життєвих компетенцій, посилення гнучкості й мобільності соціальної поведінки, підготовленості до життя та діяльності в соціумі. Усе це висуває високі вимоги до рівня сформованості в особистості учнів закладу морально-етичних норм.

Україна впевнено крокує до європейського співтовариства, ми є свідками й учасниками процесу розбудови громадянського суспільства, творення новітньої національної правової держави.

Важливою сполучною ланкою на шляху формування морально стійкої особистості підлітка з особливими потребами виступає волонтерський рух, під час якого розширюється обізнаність учнів з морально-етичних категорій, формуються моральні якості та відповідні моделі мислення, переконання й поведінки. Волонтерський рух надає можливість висвітлити аспекти суспільного життя, допомагає вихованцям усвідомити наслідки та значення вчинків, манери поведінки, особистісних стосунків, створює умови для їх успішної соціалізації та адаптації у соціумі. Саме участь у волонтерському русі дає можливість молоді самореалізуватися. Актуальність волонтерського руху зумовлена зростанням кількості людей, що потребують соціальної допомоги.

Мета дослідження – забезпечення корекційно-відновлювальної роботи з підлітками з порушенням інтелекту щодо підвищення якості їхнього морально-етичного виховання під час волонтерського руху на засадах особистісно орієнтованого підходу та ефективного використання сучасних інноваційних технологій.

Завдання: